

*in omnibus adimpletur. Et iterum: Ipse est enim pax nostra, qui fecit utraque unum, et medium parietem maceræ, solvens inimicitiam in carne sua, legem mandatorum decretis evacuans, ut duos condat in semetipsum in unum novum hominem, faciens pacem, et reconcilians ambos in uno corpore Deo per crucem, interficiens inimicitiam in semetipso. Et veniens evangelizavit pacem vobis qui longe fuistis, et pacem his qui prope; quoniam per ipsum habemus accessum ambo in uno spiritu ad Patrem. Ergo jam non estis hospites et advenæ, sed estis cives sanctorum, et domestici Dei, superædificati super fundamentum apostolorum et prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Jesu, in quo ædificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino, in quo et vos coædificamini in habitaculum Dei in Spiritu sancto. Et quare hanc Ecclesiam, hoc corpus, quod est plenitudo capitis, hoc unum, quod ex utraque fecit, hos conditos in semetipso, hos ambos reconciliatos in uno corpore Deo per crucem, hanc ædificationem constructam, hoc templum sanctum in Domino, hoc habitaculum Dei in spiritu, vultis ita dividere, ut aliud illi fuerint, aliud nos simus? Quid ergo profuit quod per caput habemus accessum ambo in uno spiritu ad Patrem, si nullam communionem habet radix olivæ cum oleastro sibi inserto? Tribus Ruben, et tribus Gad, ac dimidia tribus Manasse, propterea construxerunt altare ultra Jordanem, quia jam timebant vos, ne diceretis illis, cum Jordanem transissent: Non pertinetis ad nos, * non estis Christiani, sine Christo estis; quia necdum erat Christus. Nihil omnino differt aliud inter illos et nos, nisi quia sacramenta salutis quæ per mediatorem operata sunt propter nos et propter illos, nos salvant præterita, illos futura, quia quæ nos credimus et tenemus præterita, illi crediderunt ac tenuerunt futura; et illi in sola conscientia et figuris futurorum, nos etiam in publica professione, votis et annuntiatione præteritarum rerum cum significatione tractabilium sacramentorum; sicut et illi duo qui unum botrum in falango portabant, unum opus faciebant indifferenter, nisi quia eundem botrum, unus post dorsum, alter ante faciem habebant; sicut et illi qui præcedentes, et sequentes, Domino intranti Hierusalem clamant Osanna.*

BALUZII NOTÆ.

* *Non estis Christiani.* Hic Fredegisum graviter refellit Agobardus, quod dixerit patriarchas Veteris Testamenti non fuisse Christianos. Et consentaneos habet Agobardus Justinum martyrem et Augustinum,

XXII. Si quis autem ad hæc objiciendum putaverit illud, quod in Isaia, vel in Apocalypsi, nomen novum dicitur, quod procul dubio Christianum intelligitur; sciat sanctos doctores ita intellexisse, ut novum dicatur, propterea quia nuper dispersum, non quia nuper inventum; ac per hoc non novella vel nuper exorta est Christianorum religio, sed ab ipsa mundi origine descendens, eodem Christo doctore et institutore. Nam inde ab initio speciem formamque suscipiens. Porro de unitate fidelium Veteris ac Novi Testamenti beatus Hieronymus dicit: « Quo modo enim omnes in protoplasto Adam necdum nati moriuntur; ita omnes, etiam hi qui ante adventum Christi nati sunt, in secundo Adam vivificantur: atque ita fit ut et nos legi servierimus in patribus, et illi gratia salventur in filiis. » Iste intellectus Ecclesiæ catholicæ convenit, quæ Veteris et Novi Testamenti unam asserit providentiam, nec distinguit in tempore quos conditione sociavit. Omnes ædificati simul super fundamentum apostolorum et prophetarum, continente nos angulari lapide Jesu Christo Domino nostro, qui fecit utraque unum, et medium parietem dissipans, inimicitiam utriusque populi in sua carne destruxit, et antiquæ legis difficultatem evangelicorum dogmatum integritate mutavit. Vere in Christo unus panis sumus, et duo consensimus super terram; et quomodo nos super prophetas fundati sumus, ita et patriarchæ jam apostolorum fundamine constiterunt. De Domino quoque Jesu Christo prædictus doctor ait: « Postquam ob nostram salutem de Virginis utero dignatus est nasci, Dei et hominum homo Christus Jesus sequester est dictus. » Antequam vero hominum corpus assumeret, et esset apud Patrem et omnes sanctos quos Scriptura commemorat, sine additamento hominis, quem necdum assumpserat, mediator tantummodo nuncupatur. Ipse quippe pretioso sanguine suo et nos et illos, patriarchas scilicet et prophetas, de maledicto legis redemit. Omnes enim ex fide Christi justificati sunt. Siquidem Abraham vidit diem Christi, et lætatus est; et Moyses majores divitias æstimavit thesauro Ægyptiorum, impropriam Christi. Aspiciebat enim in remunerationem.

quos laudat Baronius in initio Apparatus ad Annales Ecclesiasticos. Vide librum adversus Amalarium cap. 15.

EPISTOLA AD PROCERES PALATII

CONTRA PRÆCEPTUM IMPIUM DE BAPTISMO JUDAICORUM MANCIPIORUM.

Dominis et sanctissimis, beatissimis, viris illustri-

BALUZII NOTÆ.

* *Hilduino sacri palatii antistiti*, id est, archicapellano, vel summo capellano, quo modo vocatur in

bus *, Hilduino sacri palatii antistiti [Al., archica-

præcepto Ludovici Pii pro Hildebaldo episcopo Matisonensi, quod exstat in bibliotheca Cluniacensi.

pellano], et ^a Walæ abbati, Agobardus servulus. A

Noverit mansuetudo vestra prudentissima idcirco me ad utrumque præsumpsisse quæ sequuntur scribere, quoniam absque ambiguo vos novi præcipuos et pene solus in via Dei esse adjutores ^b Christianissimi imperatoris, et proficere in palatio esse ^c unum semper, et ^d alterum frequenter, ut in operibus pietatis quæ absque omni errore quærenda, invenienda, tenenda sunt, vos illi prudentissimis vestris suggestionibus sitis exhortatores et, ut dixi, adjutores. Scripsi sinceritati vestræ singulos breves indiculos, significans vobis quamdam feminam ex Judaismo ad Christianisimum gratia Christi translata, graves persecutiones sustinere propter fidem quam suscepit Christi, quas per ipsius femine breviculum potestis cognoscere: in qua re tam excellens eleemosyna vobis manet, ut de nulla alia possit esse major. Nunc autem causam hujus persecutionis, quæ et fomes impii erroris esse potest, me vobis significante cognoscere dignamini. Quoddam præceptum Judæi circumferunt, quod sibi datum ab imperatore gloriantur, in quo continetur ^e ut mancipium Judaicum absque voluntate domini sui nemo baptizet. Quod a nobis omnino non creditur, ut a facie Christianissimi et piissimi imperatoris tam contraria ecclesiasticæ regulæ sit egressa sententia. Novit enim optime Deo amabilis prudentia vestra, quomodo ab initio sanctis apostolis super hac re ab ipsa Veritate præceptum sit, quibus absque ulla discretionem personarum, absque ulla exceptione conditionum, generaliter dictum est: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti.* Et iterum: *Euntes in mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ. Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit.* Quod et illi et omnes deinceps ecclesiastici rectores omni fide et constantia observantes, non solum servos quorumlibet hominum, verum etiam conjuges et soboles imperatorum et consulum, et prædicando ad fidem convertere, et conversos nullius expectata licentia baptizare minime dubitarunt. Quod cum in aliorum gestis facile sit recognoscere,

BALUZII NOTÆ.

Hæbant enim principes nostri in palatio suo quempiam ecclesiastici ordinis virum, qui cæteris præmereret, dictum ob hoc *sacri palatii antistitem*; vel *sacri palatii archiepiscopum*, si episcopus esset. Sic Hildebaldus Coloniensis archiepiscopus vocatur *sacri palatii archiepiscopus* in præfatione concilii apud Moguntiam habiti anno 815: is ipse nimirum Hildebaldus quem in palatio suo habere post Angilramnum, cupit Carolus Magnus, ut patet ex canone 56 concilii Francofordiensi. Antistitem ergo sacri palatii Hilduinum vocat, quod summus esset capellanus, eandemque ob causam Lupus Ferrariensis hunc ipsum Hilduinum in epistola 101 vocat *ecclesiasticorum magistrum*. Nam abbates, si rerum summam tenerent, prælatos olim fuisse episcopis, etiam in synodis, jam antea adnotavimus ad concilium Veruense. Neque id adeo vetus est, quin et Sugerii quoque ævo in usu fuerit, ut patet ex Vita ejus cap. 2.

^a *Walæ abbati* Corbeiensis in diocesi Ambianensi, uti diximus ad librum de Baptismo Judaicorum mancipiorum.

^b *Christianissimi imperatoris*, Ludovici Pii.

præcipue in apostolicis litteris omni luce clarius demonstratur. Legimus namque in fine Epistolæ ad Philippenses (iv, 22) ita: *Salutant vos omnes sancti, maxime autem qui de Cæsaris domo sunt.* Quem impiissimum Neronem fuisse nemo quis dubitet; cujus domesticos et ministros aulæ regie nullus ambigit prædicatione apostolica conversos, nunquam baptismi gratia sanctificari potuisse, si ejus super hac re voluntas aut permissio exspectaretur; qui maximo persecutionis terrore, non solum incredulos, ne ad fidem venirent, deterrebat, sed etiam credentes a fide dejicere insistebat. Unde et ipsos duces ac magistros fidei Christianæ, quorum doctrina totum pene orbem contra sua scita videbat Christi fidei subjugatum, novissima furoris sui atrocitate trucidavit. In epistola quoque ad Timotheum, postquam pro omnibus hominibus orari et obsecrationes fieri præcepit Apostolus, ad extremum intulit: *Hoc enim bonum est et acceptum coram Salvatore nostro Deo, qui omnes homines vult salvos fieri, et ad cognitionem veritatis venire. Unus enim Deus, unus et mediator Dei et hominum homo Christus Jesus, qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus.* Et ad Titum, postquam senes, et anus, adolescentulas, juvenes, servos, congruis præceptis instruendos esse monstravit, hoc modo conclusit: *Apparuit enim gratia Dei Salvatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos, et cætera.* Si ergo, ut istis exemplis manifestissime comprobatur, voluntas Dei Salvatoris nostri est omnes homines salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire, et per unum mediatorem Dei et hominum, qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus, reconciliari; si hujus gratia reconciliationis et salutis omnibus indifferenter illuxit, quis tantæ bonitati Dei injuriam facere præsumat, ponendo legem miserationi ejus, et ad arbitrium impiorum eam implorantibus imperitiam constituendo, quorum pertinacissima perfidia non solum neminem suorum ad fidem Christi permittit accedere, sed etiam credentes publice et occulte blasphemare et detestari non cessat? Denique et pie considerantibus perspicuum est quod unus

^c *Unum semper*, id est, Hilduinum. Nam istum necesse erat residere in palatio, propter causas ecclesiasticas. Vide quæ de munere archicapellani diximus ad Lupum Ferrariensem.

^d *Alterum frequenter*, id est, Walam, quo plurimum utebatur Ludovicus in administranda republica, ut patet ex Paschasio Radberto in Vita Adalhardi.

^e *Ut mancipium Judaicum.* Optimo jure excaulescit Agobardus adversus præceptum illud, quod erat contrarium vetustis canonibus et legibus principum. Nam etiam in nostra Gallia concilium primum Matisconense servis potestatem fecerat suscipiendi baptismum, etiam invitis dominis. Et Constantinus Augustus ad Felicem papam scribens, Judæis in universum permisit Christianam religionem amplecti, vetuitque ne propter hoc facinus quidquam a Judæis inquietudinis vel molestiæ patiatur is qui Christo nomen dederit. Itaque probabile Agobardo visum non est, præceptum illud a Ludovico imperatore, qui Pius per antonomasiam dictus est, editum fuisse, quo manifesta contumelia irrogabatur nomini Christiano.

omnipotens Deus, omnium conditor et moderator justissimus, qui primum hominem de terræ limo formavit, et de costa ejus adjutorium illi similem sibi fecit, quique ex eis omne genus humanum quasi ex uno fonte et una radice propagavit, omnes unius conditionis fecerit. Et licet peccatis exigentibus, justissimo et occultissimo ejus judicio, alii diversis honoribus sublimati, alii servitutis jugo depressi sunt, ita tamen a servis corporale ministerium dominis exhiberi ordinaverit, ut ^a interiore hominem ad imaginem suam conditum, nulli hominum, nulli angelorum, nulli omnino creaturæ, sed sibi soli voluerit esse subjectum. Unde et in lege sua, de hac mentis servitute, quæ illi tantum debetur, mandavit : *Dominum Deum tuum timebis, et illi soli servies.* Et Apostolus eundem interiore hominem ab omni ^B cæxus diversitate, ab omni conditoris et generis distantia liberum esse demonstrans, ita docet : *Exspoliantes vos veterem hominem cum actibus ejus, et induentes novum, eum qui renovatur in agnitionem, secundum imaginem ejus qui creavit eum; ubi non est gentilis et Judæus, circumcisio et præputium, Barbarus et Scythæ, servus et liber; sed omnia et in omnibus Christus.*

Cum ergo hi qui ad baptismum veniunt, per agnitionem Creatoris in interiore homine qui ab omni servitutis conditione liber est, renoventur; quæ ratio esse potest ut id servi absque permissu dominorum suorum consequi prohibeantur, nec servire eis Deo liceat, nisi licentiam ab hominibus impetraverint? Certe in epistola ad Timotheum idem Apostolus sic ^C præcepit : *Quicumque sunt sub jugo servi, dominos suos omni honore dignos arbitrentur, ne nomen Domini et doctrina blasphemetur. Qui autem fideles habent dominos, non contemnunt, quia fratres sunt; sed magis serviant, quia fideles sunt, et cætera (I Tim. vi, 1).* In quibus verbis evidenter de omnibus Christianis servis, sed quorum alii fidelibus, alii infidelibus dominis serviebant, loquitur. Et tamen infidelium dominorum servis præcepta constituit: qui tunc atque adhuc infidelitatis vinculo tenerentur obstricti, si in hac re eorum quibus serviebant arbitrium

BALUZII NOTÆ.

^a *Inter. hom. ad imaginem suam.* Agobardus ergo similitudinem Dei quæ est in homine, constituit in anima, non autem in corpore. Vide notas ad epistolam 30 Lupi Ferrariensis et ad librum de Tribus Quæstionibus, pag. 474. Alia fuere Judæorum delicta, qui corpus humanum ad imaginem Dei factum putabant, ut Agobardus scribit in libro de Judaicis superstitionibus, cap. 10. Quo loco Massonus adnotavit in margine hæc Judæorum signa in Cabala quoque legi.

^b *Magister inf. Judæorum.* Evrardus. Vide supra in notis ad librum de Baptismo Judaicorum mancipiorum.

^c *Missos de palatio,* id est, missos dominicos.

sequerentur. Læsus est Philemon a servo Onesimo, quem Paulus apostolus in vinculis positus ad Christi fidem convertit, sacri baptismatis fonte abluit; nec super his Philemon conqueritur, sed etiam credentem atque baptizatum quasi viscera Apostoli suscipiat admonetur. Quas nos auctoritates sequi cupientes, et præceptum, quod quasi ex imperiali profertur auctoritate, transgredi metuentes, inter duo versamur pericula. Si enim præceptum illud observamus, neglectis ecclesiasticis regulis, Deum offendimus; si has sequimur, imperatoris indignationem veremur; maxime cum ^b magister infidelium Judæorum incessanter nobis comminetur se ^c missos de palatio adducturum, qui pro istiusmodi rebus nos judicent et dstringant. Quæ res non solum nobis perturbationem affert; verum etiam eis qui ad fidem facile converti poterant, quantum ingerat impedimentum, vestra est prudentiæ æstimare. Unde, Patres sanctissimi ac Deo amatissimi, hæc nostra pericula quasi vestra piis animis perpendentes, intercedite apud Christianissimum et clementissimum imperatorem, ut hujusmodi impedimentum de sancta Ecclesia auferatur, et inter multa et maxima quæ piissime et justissime in tradito et conservato sibi a Christo disponit imperio, etiam huic rei propter amorem ipsius Christi misericordissima et solita bonitate succurrat; ne animæ, ex quibus grex fidelium augeri poterat, et pro quarum salutem in diebus passionis Dominicæ ab universali Ecclesia Deo ^d publice supplicatur, obistente infidelium et Deo adversantium duritia, etiam dicti præcepti occasione diaboli laqueis remaneant implicatæ. Certe in sacris canonibus constitutum, ut si qui ex eis ad baptismum venerint, si voluerit episcopus, vel quilibet fidelium, redimendi eos habeat potestatem (Vide lib. de Jud. superstit. , cap. 6). Quod nos libentissime facere cupimus; hoc tantummodo postulantes ut eis veniendi ad fidem facultas libera tribuatur. Nec hoc dicimus quod eis filios vel servos eorum violenter auferendos esse sentiamus, sed ut venientibus ad fidem ab infidelibus licentia non negetur.

^d *Publice supplicatur,* nimirum pro Judæis, pro quorum conversione singulis annis orat Ecclesia in diebus Passionis Dominicæ, ut ait Agobardus, id est, feria quarta Majoris Hebdomadæ. Exstat enim oratio quæ tum temporis publice a sacerdotibus in Ecclesia recitatur pro hac causa. Rhabanus in libro contra Judæos cap. 4 loquens de Judæis: « Imo et pejores hæreticis, sicut eos Ecclesia catholica esse judicat, quæ in diebus Dominicæ Passionis post hæreticos et schismaticos, et prope paganos, pro eis orat. » Item cap. 59: « Imo eorum veram salutem, pro qua Ecclesia solemniter orare consuevit, veraciter inquirentes, servemus erga eos ecclesiasticam sinceritatem. »